

Column (augustus – oktober 2013)

Pijperij

Regelmatig worden bouwaanvragen ingediend voor grote afvoerpipen van horecagebouwen in historische binnensteden. Van die grote, ronde, aluminiumkleurige afvoerpipen langs gevels, hoog boven de daken uitstekend en vaak vastgezet door klemmen en tuidraden. In een beschermd gezicht of aan monumenten vinden mensen, die ook maar een beetje begaan zijn met historische bebouwing, die afvoerpipen misschien wel heel praktisch, maar meestal ook lelijk en niet passend. Of vergis ik me?

Ik mag graag kijken naar schilderijen van Oude Meesters, en dan met name die schilderijen waar een gebouw op staat, kleine beroepsdeformatie denk ik. In het pas geopende Rijksmuseum zag ik een schilderij van de St Antoniuswaag in Amsterdam, geschilderd door Isaak Ouwater/ Isaac Oudewater in 1785. Uit een tijd dat onze stadsgezichten nog in de maak waren en nog niet beschermd werden.

Al turend naar het schilderij zag ik dit detail van de Waag: twee verlengde schoorstenen, geknikt en gevorkt die als een soort haarvaten boven het dak uitsteken. Grappig.

Verder turend werd het nog bijzonderder, op de achtergrond zag ik een paar panden

met heel arsenaal aan geluiddempende, luchtfilterende pijperij op de daken. Met suskasten en al lijkt het.

Nog even meer ingezoomd: Wat zijn dat voor dingen? Friet van Piet en Schransen bij Jansen avant la lettre? Of zijn die vierkante kasten duiventillen? Of alleen bedoeld voor een goede trek? Of om vonken op te vangen? Wie het weet mag het zeggen!

Nieuwsgierig geworden keek ik naar andere schilderijen van Isaak Ouwater. Hij schilderde ze lang niet op al zijn stadgezichten voor maar wel op enkele en ook op voorname panden. Hier een voorbeeld van twee panden aan de Keizersgracht uit 1787. Het zelfde beeld, vrij logge, grijze, verlengde schoorstenen, geknikt en gevorkt en ook hier is niet geprobeerd ze enigszins achter de mooie gevels te verhullen. Blijkbaar hoorden ze er gewoon bij.

Ondanks dat Isaak Ouwater bekend staat als een nauwkeurige schilder, toch even snel een vergelijkend warenonderzoekje. Op veel schilderijen van stadgezichten komen ze niet voor maar wel op enkele prenten die zijn vervaardigd door Carel Frederik Bendorp naar tekeningen van Jan Bulthuis. Hier een voorbeeld van zo'n prent van het Stadsweeshuis en Anthony gasthuis te Leeuwarden 1786-92. Vrij logge schoorstenen, geknikt en vertakt maar dit keer lijken ze gemetseld te zijn.

Ruim anderhalve eeuw later maakte Eduard Isaak Asser in 1852 een zoutdruk (een soort voorloper van de fotografie) van het dakenlandschap van Amsterdam gezien vanuit zijn eigen huis. Ook hier de geknikte, vorkachtige taferelen op het dak van de burens even verderop.

Hoe hard het bewijs ook is – ‘zoutdrukshop’ bestond toen denk ik nog niet - vind ik die van Isaak Ouwater toch mooier.

Tja...

‘Mooi’ en ‘passend’ vinden we onze nieuwe afvoerpijpen nog steeds niet denk ik. Maar ‘historisch verantwoord’ zijn ze dan weer wel! Mits vierkant, geknikt, gevorkt en getand! - Althans als ik dit voorzichtig mag concluderen op basis van dit minionderzoekje.

Het geeft te denken...

Marieke van Zanten

[Bron beelden: Rijksmuseum, Amsterdam]